

A szellemi honvédelemről*

Honnan tudható, hogy van szellemi hazánk? Melyek a magaslatai és mélységei, hegyei, völgyei, folyói, tavai vagy éppen tengerei? Ez lenne az Illyés Gyula-i „haza a magasban”, amelyre mindannyian felnézhetünk, amelyet nem darabolt szét a háborús győztesek önkénye 1920-ban?

A szellemi haza a magyarság szellemi kincstára, mindannak a tudományos, népművészeti, művészeti, építészeti alkotásnak, hitnek, bölcséletnek és még sok más szellemi eredménynek az összessége, amelyet magunkénak mondhatunk, amelyet nemzetünk legjelentősebb személyiségei, közösségei hoztak létre az elmúlt évezredek folyamán.

Szellemi hazánk ismeretére és szeretetére éppúgy szükségünk van, mint hazánk megismerésére, bejárására. Lehet, hogy még annál is nagyobb, mert szellemi adottságaink, ismereteink és készségeink – erkölcsi alapállásunktól, érzelmi elkötelezettségünktől a foglalkozásunk, hivatásunk megválasztásáig – mindent meghatároznak. Meghatározzák történelmi gyökereinkhez, magyarságunkhoz, identitásunkhoz való viszonyunkat is.

A szellemi honvédelem egyik hazai úttörője, Szabó Zoltán a népi írók mozgalmának jelentős képviselője volt, aki íróként, szociográfusként maradandó örökséget hagyott ránk. 1939-ben ő hívta fel a figyelmet a magyarság szellemi értékei védelmének szükségességére. Az ő megfogalmazásában a szellemi honvédelem „egy olyan gondolkodási rendszer képviselete és propagálása, mely magyar ügyekben nem ismer más tanítót, mint a magyar nagyokat, nem ismer más kritériumot, mint a magyar érdeket, és nem keres más célt, mint a független, szociálisabb és magyarabb Magyarországot”.

Miért kellett és kell ma is védeni szellemi értékeinket, szellemi hazánkat? Talán ma is valamiféle veszély fenyegeti?

A szellemi teljesítmények versengése a mai ember számára jól ismert, köznapi jelenség, le-

gyen szó akár technikai eszközökről, tudományos felfedezésekről, akár művészeti vagy ideológiai irányzatokról és divatokról. Az sem titok, hogy miért versengenek egymással a szellemi teljesítmények, és hogy mi a tétje a versengésnek. Ugyanaz, mint a Földünk területeiért, ásványi kincseiért, energiahordozóiért folyó versengésnek. A tét, hogy a „nagy szállítók”, a világhatalmak – akár az anyagi termékek versengésében a globális termelők – el tudják-e adni, rá tudják-e oktrojálni minél több ország szellemi életére a maguk portékáját, háttérbe tudják-e szorítani a kisebb közösségek saját szellemi termékeit? Létrejött a globális piac ezen a területen is, manapság törvényszerű, hogy a szellemi termékek is piacra kerülnek. Mindannyian tudjuk, hogy mekkora világpiacot szolgál ki a filmgyártás, és hogy ezen a piacon milyen egyértelmű túlsúllyal vannak jelen a legnagyobb gyártók, így pl. az USA filmiparának termékei. És nemcsak az amerikai gyártók, de az amerikai filmforgalmazók is uralják a világpiacot, néhány olyan független nagyhatalom kivételével, mint Oroszország, Kína vagy India. A zeneművészet esetében elsősorban a könnyűzene területén lett még egyértelműbb az angolszász gyártó, forgalmazó, közvetítő csatornák világuralma: egyértelműen meghatározza a glóbusz rádió-, tévé- és internetszolgáltatóinak kínálatát. Hasonló tapasztalatok alapján fogalmazta meg Szabó Zoltán is a szellemi honvédelem fontosságát, amikor a 20. század technikai lehetőségei következtében az ún. „tartalomgyártás” – a film- és hanglemez készítés – iparrá fejlődött. Abban az időben még az európai nagyhatalmak vezették a „piacot”, Közép-Európában például a német terjeszkedés veszélyeztette a kisebb, nemzeti „piacokat”, a nemzeti alkotások, értékek létrejöttét és forgalmazását. A nagyobb tőkével rendelkező német cégek uralták a gazdasági életet, gyártásban, reklámerőben messze meghaladták a magyar vállalkozások lehetőségeit, felvásárolták előlük a piacot. 1945 után az

ún. szocialista országokban a szovjet kulturális alkotások, filmek, irodalmi művek stb. politikai támogatottsága és a marxista-materialista ideológia uralmi helyzete akadályozta esetünkben például a magyar szellemi értékek létrejöttét és megbecsülését, a szellemi élet szabadságát.

Az említett példákban kitűnik, hogy többnyire valamilyen nemzetközi versenyben kell a szellemi honvédőknek képviselniük, védelmezniük saját szellemi hazájukat. De milyen esély lehet ennek a nyilvánvalóan aránytalan erők közötti küzdelemnek a megnyerésére?

Nehéz kérdés, amelyet nem is szabad feltennünk: akkor is teljes erőbedobással kell védeznünk szellemi hazánkat, a magyarság több ezer éves szellemi kincsesládáját, ha esélytelenül kevés eszközzel rendelkezünk, ha kevés a ráhatásunk például a globális politika és gazdaság eseményeinek alakulására. Az elmúlt évszázadok folyamán mindig sok minden fenyegette szellemi hazánk legfontosabb területeit: anyanyelvünket, keresztény hitünket, templomaink és iskoláink létét és működését, tudományos műhelyeinket és gyűjteményeinket. Kiszolgáltatottságuk mindig összefüggött történelmünk tragikus eseményeivel, a tatár, a török vagy a Habsburg-birodalom terjeszkedésével, gyarmatosító szándékával. Napjainkban is folyamatos a Trianon idején lementszett jelentős szellemi központjaink, az ott működő egyetemek, levéltárak, templomok, múzeumok, emlékhelyek, de még a temetők sorvadása, beolvasztása is. Jelenleg talán újabb, a haza területi veszteségeivel együtt járó veszélyektől nem kell tartanunk, bár még ilyesmi sem kizárt háborús jelenünkben. De a globális szellemi ipar, amely rátelepedett – a tudományos felfedezések, találmányok piacától, az ideológiák harcától, az ateizmus, a genderelmélet vagy a nem keresztény vallások erőszakos terjesztésétől kezdve a nyelvek versengésén, a tehetségek toborzásán át a művészeti divatok gyors, globális befolyásolásáig – minden szellemi területre, reális veszélyt jelent valamennyi nemzet szellemi értéktárára nézve. Tehát korunkban sem csak a magyar szellemnek van szüksége védelemre, hanem minden olyan nemzeti értékegyüttesnek, amely nem a globális hatalmi és gazdasági erőter kedvezményezettje. És ha jobban körülnézünk, láthatjuk, hogy minden jelentős történelmi

közösség gondot is fordít saját szellemi hazájának védelmére. Nem árulok el nagy titkot, amikor megemlítem, hogy például a magyar nyelvnél lényegesen elterjedtebb és nemzetközileg ma is ismertebb francia nyelv védelmét egy komoly, párizsi székhelyű, állami fenntartású nyelvvédő intézet látja el. Ennek az intézetnek kiemelt feladata pl. a nemzetközi frankofón társaság irányítása és hatékony működtetése a „frankofón közösségek” támogatása érdekében. Beleértve azokat az afrikai vagy távol-keleti stb. országokat is, amelyeknek a gyarmati időknek köszönhetően ma is a francia a hivatalos nyelvük (vagy ez az állapot csak a közelmúltban szűnt meg), illetve a svájci vagy kanadai francia nyelvű közösségeket, de Romániát is. Tud valaki arról, hogy volna-e esetleg nálunk is egy hasonló feladatokkal megbízott tudományos, állami intézmény? Vannak kis egyesületek, kis szellemi műhelyek, amelyek saját elhatározásukból, saját felelősségvállalásukból anyanyelvünk védelmével foglalkoznak, de persze lényegesen esetlegesebb, kisebb hatékonysággal, mint azt egy állami intézmény tenné, amely képes volna például a szükséges nyelvvelvédelmi törvények megfogalmazására, azok betartásának ellenőrzésére. Franciaországban, Ausztriában – akármilyen multikulturális széljárás is van – nem jelentenek állandó célpontot pl. a kabaréműsorok számára a tájnyelvek, nyelvjárárok, hanem igyekeznek tudatosítani és minél épebben megőrizni ezeket a nyelvi értékeket a médiavilág internacionalizmusának sodrásában: helyük van a közoktatásban és a közszolgálati tévé- és rádiócsatornák rendszeres műsoraiban.

A szellemi honvédelem egyik legfőbb feladata annak hangsúlyozása, hogy az emberiség mérhetetlen szellemi kincsesládájában minden nemzet szellemi értékeinek helyük van, minden nemzet szellemi értékeire szükség van. A kisebb lélekszámú nemzetek szellemi eredményei éppúgy kiemelkedően fontosak lehetnek, mint a nagyoké és a legnagyobbaké. A tehetségek felvásárlása, a gazdaságilag, katonailag legerősebbek javára való hasznosítása helyett az autonóm nemzeti műhelyek sokasága szolgálja leghatékonyabban nemcsak a kis történelmi közösségek fennmaradását, de az egész emberiség szellemi előrehaladását is. A saját kultúráját képviselő, a saját szellemi hazájában működő és ott megbecsült

tudós, művész, alkotóember teheti le a legtöbb értéket az emberiség közös asztalára is. Ennek a tételnek az igazságát bizonyítja, hogy mára az egész világon a legtöbb jelentős innováció Svájcban, Európa egyik legkisebb országában születik. Nyilvánvaló, hogy vannak olyan, első-sorban a természettudományok körébe tartozó területek, mint az űrkutatás, részecskekutatás, génkutatás..., amelyek különlegesen nagy anyagi ráfordítást igényelnek, de ezek a létező sokféle alkotóterületnek csak kis töredékét jelentik. Valójában ma is a nemzeti oktatási intézmények, kutatóintézetek, művészeti intézmények és műhelyek, vallási intézmények, közgyűjtemények: könyvtárak, múzeumok, levéltárak vagy a színházak, hangversenytermek, kulturális médiacsatornák stb. jóléte, szellemi színvonala, igényessége, saját környezetükre tett hatásuk, népszerűségük és elfogadottságuk alapozza meg egy-egy történelmi közösség életképességét és nemzetközi megítélését.

A szellemi honvédelem feladata, hogy a szellemi haza értékeinek megismerésére, megőrzésére, megbecsülésére és folyamatos gyarapítására ösztönözze egyrészt a politikai döntéshozókat, másrészt a szellemi élet minden szereplőjét,

harmadrészt, de nem utolsósorban a szellemi javak célközönségét, a mindennapi embereket, a nemzet tagjait is. Figyeljen és figyelmeztessen saját értékeink képviselőjének fontosságára mind a hazai szellemi-kulturális életben, mind a globális szellemi erőterben. Bármennyit is változik körülöttünk a világ, egy nemzet rangja, elismertsége ma is, és a jövőben is azon múlik, hogy fel tudja-e mutatni, meg tudja-e ismertetni az értékeit, van-e kellő önbecsülése és megalapozott önértékelése. Hogy az értelmisége, a szellemi és gazdasági vezetőrétege mennyire emancipálódott és szuverén. Szellemi szuverenitás nélkül nincs nemzeti szuverenitás sem. Sőt, igény sincs a nemzeti szuverenitásra, a nemzet szabad és önálló létére és fennmaradására.

Tehát nagy és fontos feladatai vannak ma is a szellemi honvédelemnek. Adja Isten, hogy minél többet elvégezzünk belőlük.

* Elhangzott a 2024. évi Szellemi Honvédő díj átadóján, 2025. január 17-én, Budapesten, a margitszigeti Ensana Thermal Hotel tanácsstermében.

Az Aracs szerkesztői szívből gratulálnak Mezey Katalinnak!

Fénysuhanás 2.